

Samen maak je het verschil

Waar leerkrachten samenwerken gaan opbrengsten omhoog

Het klaslokaal is allang niet meer het domein van één enkele leerkracht. In veel scholen staat de deur letterlijk en figuurlijk open. Onderwijs is te ingewikkeld voor een leerkracht alleen, het is teamsport! Steeds meer raken we ervan doordrongen dat samenwerken een belangrijke hefboom is voor kwaliteit van onderwijs. Echter, niet alle manieren van samenwerken leiden tot ontwikkeling. Soms blijft het bij uitwisselen en daarmee boek je niet altijd vooruitgang.

TEKST: DOUWE BILDER EN KARIN BRASCAMP

Samenwerken als hefboom

Goed lesgeven vraagt meer dan alleen een opleiding, gedrevenheid en hard werken. Het vraagt om continue scholing en ervaring opdoen. Bovendien is goed lesgeven de verdienste én de verantwoordelijkheid van het hele team (Hargreaves & Fullan, 2013). Door samenwerken komt ontwikkeling pas echt op gang en gaan de prestaties van de kinderen omhoog. Beslissingen nemen en ideeën uitwerken lukt beter als je dat samen doet. Je wordt een betere leerkracht door de collega's om je heen. De vraag is niet langer óf je wilt samenwerken, maar hoe samenwerken iets oplevert voor de schoolontwikkeling en het leren van kinderen. ►

BEELD: SHUTTERSTOCK

Samenwerken, logisch toch?

Samenwerken is op zichzelf niets nieuws. In het onderwijs bestaan talloze voorbeelden. Denk aan een werkgroep die een nieuwe methode kiest, leerkrachten die een overleg bijwonen en een duo dat samen verantwoordelijk is voor een groep. Soms is een samenwerking vrijblijvend van aard. Leerkrachten wisselen ervaringen uit en daar blijft het bij. Gesprekken zijn oppervlakkig en kennen weinig diepgang. Het gesprek vindt plaats binnen ieders comfortzone en eerlijke feedback blijft uit. Leerkrachten vertellen elkaar vooral over hoe het in hun eigen groep gaat. Ze praten erover en daarna gaat ieder weer zelf aan de slag. Een gezamenlijk doel ontbreekt. Op deze manier leidt samenwerken niet altijd tot een verbeterde aanpak voor de toekomst.

Hargreaves & O'Connor (2018) beschrijven in hun boek *Samen werken aan professionaliteit* wat nodig is om van samenwerking een krachtig middel te maken. Een diepere vorm van samenwerken: samen professionaliseren.

Samen professionaliseren

Samen professionaliseren is een vorm van samenwerken die verder gaat dan uitwisselen. Het gaat over de wil om samen een beter en sterker team te worden. Over het geloof in een team dat leerkrachten alleen samen het verschil kunnen maken. Vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor alle kinderen onderzoekt het team hoe het onderwijs verbeterd kan worden. Hierbij baseren de teamleden zich op data én eigen inzichten. Leerkrachten spreken over *onze* kinderen en niet over *mijn* kinderen. En het blijft niet bij praten, maar het team gaat daadwerkelijk samen aan de slag.

Waar leerkrachten samen professionaliseren, worden ontwikkelingen minder van bovenaf opgelegd en komen initiatieven vaker vanuit het team. Individuele teamleden zien dat ze deel uitmaken van een grotere organisatie met gezamenlijke doelen en nemen daarin hun verantwoordelijkheid. Het samenwerken is doorgedrongen tot het hele systeem van de school en beperkt zich niet alleen tot de geplande bijeenkomsten. Samen professionaliseren is een doorlopend proces dat onderdeel uitmaakt van een lerende cultuur.

Uitgangspunten van samen professionaliseren

- ruimte voor eigen initiatieven van het team
- *onze* kinderen in plaats van *mijn* kinderen
- diepgaande dialoog
- eerlijke feedback
- niet alleen *praten*, maar ook *doen*
- samenwerken is ingebed in de cultuur
- data én eigen inzichten doen ertoe
- het grotere geheel zien
- werken aan gezamenlijke doelen

JE WORDT
EEN BETERE
LEERKRACHT DOOR
DE COLLEGA'S OM
JE HEEN

BRONNEN

- *Professioneel kapitaal*, Andy Hargreaves & Michael Fullan (2013)
- *Samen werken aan professionaliteit*, Andy Hargreaves & Michael O'Connor (2018)

EEN VOORBEELD VAN EEN PLG UIT DE PRAKTIJK

Een school start op initiatief van enkele teamleden een PLG om de rekenresultaten te verbeteren. De groep bestaat naast leerkrachten uit studenten van de pabo waarmee de school samenwerkt. Ook de rekenspecialist van deze pabo neemt deel aan de PLG. Deze specialist brengt theoretische kennis mee en begeleidt de gesprekken volgens een gestructureerde aanpak, zodat een diepgaande dialoog op gang komt. Ook de intern begeleider van de school zit in de PLG. Hij of zij brengt de leeropbrengsten van de school (data) in. De PLG heeft korte lijnen met de rest van het team en maakt hen deelgenoot van het leren door de opbrengsten te bespreken in de teamvergaderingen. De PLG vraagt het team nieuwe inzichten in de praktijk uit te voeren. De uiteindelijke opbrengst is een verbeterde aanpak bij het vak rekenen, waarbij nieuwe inzichten over het vakgebied zijn gekoppeld aan leerkrachtvaardigheden en de specifieke onderwijsbehoeften van de kinderen van de school.

Douwe Bilder en **Karin Brascamp** zijn bovenschools directeur bij Stichting Delta De Bilt en eigenaar van De Lerende Schoolleider (delerendeschoolleider.nl).

Samen professionaliseren in de praktijk

Een cultuur waarin samenwerken volgens deze uitgangspunten de norm is, ontstaat niet vanzelf. Alleen de wil om dit te bereiken is niet voldoende. Ondanks goede bedoelingen komt het er door de waan van de dag niet altijd van. Er is een passende structuur nodig die professioneel samenwerken mogelijk maakt én borgt. Denk bijvoorbeeld aan *Lesson study* en de *Professionele leergemeenschap*.

Lesson study

Lesson study vindt zijn oorsprong in Japan. In deze vorm van professionalisering ontwerpt een groep collega's gezamenlijk een les. Een van de leerkrachten geeft de les, terwijl de rest observeert. Er vindt een gezamenlijke nabespreking plaats, waarbij het team op detailniveau de didactiek van de les analyseert. De groep leerkrachten optimaliseert de les en doorloopt de stappen opnieuw. Er is sprake van een cyclisch proces, waarbij niet alleen de les, maar ook de samenwerkingscultuur verbetert.

Professionele leergemeenschap (PLG)

Een professionele leergemeenschap (PLG) is een plek waar leerkrachten samen onderzoek doen naar hoe ze aspecten van de lespraktijk die voor hen belangrijk zijn, kunnen verbeteren (Hargreaves en Fullan, 2013). Ze leren met en van elkaar op basis van theorie én de eigen praktijk.

Tot slot

Dit artikel geeft beknopt weer wat nodig is om effectief samen te werken met als doel beter onderwijs voor kinderen. Meer achtergronden en voorbeelden van projecten waarin samen professionaliseren heeft geleid tot ontwikkeling en vooruitgang in teams, kun je lezen in het boek *Samen werken aan professionaliteit* van Andy Hargreaves & Michael O'Connor (2018).